

SERVICE I SAMVERKAN.

Nedslag i verkligheten hos Hela Sveriges förändringsagenter.
Dagsläget i projektet, mars 2019.

*Att samverkan
fungerar mellan
kommunen och de
som bor och verkar
på landsbygden
är nyckeln till att
rätt service finns på
rätt ställe.*

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

SERVICE I SAMVERKAN.

Målet för projektet Service i samverkan är att utveckla service och samverkan i de elva deltagande kommunerna.

Lokalsamhället och det lokala näringslivet ska genom möten i varje kommun inkluderas i planering och genomförande av service på landsbygden. Genom ett medskapande mellan dem och kommunens representanter ska nya modeller testas för flernivåsamverkan och en hållbar struktur för serviceplanering på landsbygden tas fram.

I varje deltagande kommun ska en plan för service på landsbygden finnas samt en lokal servicelösning skapas som ska innehålla något av serviceslagen drivmedel, dagligvaruhandel, post, apotek eller betaltjänster. De nya modellerna ska dokumenteras och i projektets slutfas ska en fungerande modell eller kunskapsbank för lokal servicesamverkan presenteras på en konferens för spridning och implementering. Hela Sverige ska leva kommer att bilda en servicegrupp som arbetar vidare med servicefrågan efter projektets slut.

Projektet styrs av en styrgrupp med sex representanter från Hela Sverige ska leva och Sveriges kommuner och landsting.

Nio lokala processledare arbetar i de elva kommunerna och bildar ett processledarnätverk som leds av en projektkoordinator.

Projektagare: Riksorganisationen Hela Sverige ska leva

Projekttid: September 2017–februari 2020

Projektbudget: 16 095 000 kronor

Foto: Claes Becklin

Projektpartners och medfinansiärer: Region Norrbotten, Länsstyrelsen i Västerbotten, Region Östergötland, Länsstyrelsen i Dalarna, Sveriges kommuner och landsting, Arvidsjaurs kommun, Skellefteå kommun, Storumans kommun, Älvdalens kommun, Ludvika kommun, Flens kommun, Vingåkers kommun, Norrköpings kommun, Motala kommun, Ljungby kommun, Älmhults kommun, Hela Sverige ska leva Norrbotten, Hela Sverige ska leva Västerbotten, Hela Sverige ska leva Dalarna, Hela Sverige ska leva Sörmland, Hela Sverige ska leva Östergötland och Hela Sverige ska leva Kronoberg.

Projektet delfinansieras genom landsbygdsprogrammet med Tillväxtverket som stödmyndighet.

Redaktör för skriften: Lars Westerlund, Westerlunds Reportagebyrå AB

Grafisk produktion: Jonas Lundqvist information AB

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

INNEHÅLL

Resan måste vara en del av målet.	5
"Förändringsagenter" på landsbygden!	6
ARVIDSJAURS KOMMUN: Ny metod för landsbygdsutveckling i sikte.	8
SKELLEFTÅ KOMMUN: World Café-modellen spreds till grannkommunen.	10
STORUMANS KOMMUN: Avstånden en utmaning för fungerande service.	12
ÄLVDALENS KOMMUN: De skapar en servicepunkt i Finnmarken.	14
LUDVIKA KOMMUN: En nedläggning som ledde till nytänk.	16
FLENS KOMMUN: Inspirerades av arbetet i andra kommuner.	17
VINGÅKERS KOMMUN: En historisk dag i Vingåker.	18
NORRKÖPINGS KOMMUN: Vad är service - och vem bestämmer det?	20
MOTALA KOMMUN: Samverkan som lönar sig.	22
LJUNGBY KOMMUN: Nedslag på ett World Café.	24
ÄLMHULTS KOMMUN: Utveckling med Handelsboden som nav.	26

”Ska regionala utvecklingsplaner och strategier bli hållbara så måste den lokala nivån inkluderas. Vi hoppas att vi med vårt projekt kan bidra genom att visa på en metod som skapar en inkluderande samhällsutveckling.”

RESAN MÅSTE VARA EN DEL AV MÅLET.

När det gäller projektet Service i samverkan är resan de processer som ska leda till att lokalsamhället, det vill säga människor, föreningar och företag, inkluderas i samhällsutvecklingsprocessen med målet nya servicelösningar.

Det handlar inte alltid om nya pengar som ska tillföras utan att vi använder de skattepengar vi har på ett smartare sätt så att människor kan få så mycket service som möjligt för de pengar som finns i systemet.

De som bor i ett lokalsamhälle är experter på vad som behövs för att bygden ska utvecklas på bästa sätt. Självklart kräver detta hållbara lösningar så att dessa inkluderas i processer.

Ska vårt land utvecklas långsiktigt och hållbart måste den lokala nivån vara med.

I Agenda 2030 beskrivs målsättningen ”att städer och bosättningar ska göras inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara genom att bland annat främja positiva ekonomiska, sociala och miljömässiga kopplingar mellan stadsområden, stadsnära områden och landsbygdsområden genom att stärka den nationella och regionala utvecklingsplaneringen”.

Ska regionala utvecklingsplaner och strategier bli hållbara så måste den lokala nivån inkluderas. Vi hoppas att vi med vårt projekt kan bidra genom att visa på en metod som skapar en inkluderande samhällsutveckling.

Van att hjälpa till

I de svenska landsbygderna är man van sedan lång tid tillbaka att hjälpa till med samhällsservice i olika former, till exempel sköts 40 000 av 50 000 mil svenska vägar på ideell basis i vägföreningar, och tusentals fiberföreningar har fixat fiber till bygderna.

Den viktigaste processen sker lokalt men även på nationell nivå är det viktigt att vi samverkar för att skapa samsyn och gemensamma visioner. Genom vårt projekt har vi goda relationer med olika myndigheter och verk.

Vi ska inte ta över ansvaret, men vi vill vara delaktiga i planering och genomförandet av nya lokalt anpassade servicelösningar i samverkan och vi hoppas att vårt projekt kan ge inspiration och kunskap till andra som vill utveckla landet!

Åse Classon

*Ordförande i Riksorganisationen Hela Sverige ska leva,
samt i styrgruppen för Service i samverkan*

"FÖRÄNDRINGSAGENTER" PÅ LANDSBYGDEN!

Nu har vi kommit drygt halvvägs i pilotprojektet Service i samverkan och det börjar hända grejor.

Strukturer för servicesamverkan håller på att formas och idéer om möjliga servicelösningar börjar ta form i kommunerna. Det har blivit många möten i projektet och när vi räknade hur många deltagare vi hade haft på lokala process- och informationsmöten under 2018 så hade vi mött nästan 4 000 personer. Då är inte möten med kommunens representanter och regionala företrädare medräknade.

Den här skriften innehåller en berättelse från var och en av de elva kommuner som deltar i projektet. Förhoppningsvis kan den ge lite inspiration och insikt i det arbete vi utför i projektet.

Grundfrågorna vi ställer på våra medskapande möten bland boende och företagare på landsbygden är:

Hur ser servicen ut idag för dig?
Hur skulle du vilja att den såg ut?
Hur kan du bidra till det önskade läget?
Hur tycker du att vi ska samverka med kommunen?

Bland berättelserna kan ni läsa om mångfalden på svaren och vilka servicefrågor som anses viktiga och hur man ska nå dit man vill. Ni kan också läsa om olika metoder och processer som används lokalt, vikten av service bland företagare och boende, om digitaliseringens betydelse, fiberföreningar, politikermedverkan, bygdebolag, nya projektansökningar och en kommun som blivit inspirerad.

Claes Becklin
Projektöordinator Service i samverkan

Foto: Mia Dansdotter

Berättelserna visar både på många olikheter beroende på varje kommuns egna förutsättningar, storlek och olika avstånd. Men också det som är gemensamt i vårt medskapande förhållningssätt i våra möten och att vi arbetar med att bygga eller förstärka hållbara strukturer och relationer mellan företagare och boende på landsbygden och de som bestämmer om servicen i kommunerna. Vi vill skapa en inkluderande process där den lokala nivån, den första samhällsnivån, deltar aktivt i hur de resurser som finns för service planeras, fördelas och utvecklas i varje kommun. En servicelösning hoppas vi också att det ska skapas under projektet i varje kommun.

Många utmaningar

Att arbeta med förändring av strukturer i en kommun innehåller många utmaningar. Våra lokala processledare som arbetar på halvtid som "förändringsagenter" i en kommun hamnar i många situationer som måste hanteras. Tiden är en viktig faktor och den kan ju ibland vara stressande både för kommunala tjänstepersoner med många olika uppgifter på skrivbordet och för våra lokala processledare som på drygt två år vill uppnå målen och leverera.

Men de gör alla ett fantastiskt jobb utifrån sina förutsättningar. De måste hela tiden förhålla sig till den demokratiska processen som tar sin tid och till att resurserna oftast är begränsade. Önskningar och krav på service från boende och företagare på landsbygden kanske inte alltid går att tillfredsställa på en gång. Tilliten har ibland fått sig en törn och behöver byggas på nytt mellan den första samhällsnivån och kommunala företrädare. Det kan finnas avund och missämja mellan olika bygd i kommunen som också måste hanteras.

Regionernas servicestrategier och serviceplaner måste ju också räknas in både för kommuner och för första samhällsnivån. Vad boende och företagare tycker är nödvändig service kanske inte alltid är förenligt med projektets möjligheter eller med kommunens mandat.

Förändringar i organisation, ny politisk ledning efter val, nyckelpersoner som slutar är också exempel på sånt som händer under projektets gång och som alla måste förhålla sig till.

Att vi är 25 parter i projektet innebär att det är många personer som är direkt inblandade och som helst ska dra åt samma håll. Det blir många

synpunkter och åsikter som måste beaktas. Ibland kan det gnissla lite i maskineriet och oljekannan måste tas fram.

Men jag är glad och stolt att få arbeta med att utveckla samverkan för service på landsbygden vilket är nödvändigt för alla oavsett var i landet man befinner sig. Vi är inte ensamma eller först med att ta oss an de här utmaningarna men förhoppningsvis kan vi göra lite skillnad och hjälpa till med att få igång liknande processer även i andra kommuner. På två år kommer vi inte att förändra världen men vi får ny energi och kommer att fortsätta arbetet även när Service i samverkan är avslutat.

Claes Becklin, projektkoordinator Service i samverkan

"Att arbeta med förändring av strukturer i en kommun innehåller många utmaningar."

SAVE THE DATE !

Spridningskonferens Service i samverkan
16 oktober 2019 , 10.30 - 17.00

Arlanda Hotellby

Inbjudan skickas ut separat och kommer finnas på

www.helasverige.se

NY METOD FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING I SIKTE.

Arvidsjaurs kommun har fått godkänt en projektansökan hos Leader Lappland för att genomföra ett landsbygdsprojekt med syftet att ta fram en ny metod för landsbygdsutveckling.

Metoden ska vara medskapande och sätta fokus på samverkan mellan lokala föreningar, lokala företag, lokala utvecklingsgrupper och kommunen.

Man vill utveckla ett nytt arbetssätt som hjälper till att bygga en plattform som stärker strukturen, och bistår kring fysisk planering och som verkar långsiktigt över tiden när det gäller behov av lokala servicelösningar och lokal utveckling.

Bakgrunden till projektet är bland annat att unga som förvärvsarbetar och lever i kommunen kommer att vilja ha en bra lokal utveckling och en god utvecklad service. Gärna genom ett engagerat aktivt och ansvarsfullt medinflytande för framtidens planering. Kommunen vill underlätta för flernivåsamverkan och ge bra grundförutsättningar för en bra samhällsplanering lokalt, kommunalt och regionalt.

Arbetet ska utmynna i ännu bättre samarbete mellan byarna-tätort-tjänstemän-politik. Tillsammans ska man möta framtidens olika behov och ta vara på utvecklingspotential i samspelet mellan civilsamhället och besöksnäringen på landsbygden. Det finns alltid behov av nya arbetssätt, innovationer och nya metoder som fokuserar på helhetslösningar, medinflytande, mångfald, hållbarhet och jämställdhet.

Samarbete med Arjeplog och Sorsele

Arvidsjaurs kommun kommer under projektåret att samarbeta med Arjeplog- och Sorsele kommuner, bland annat med metoder kring inrättande av två servicepunkter i två större byar, en by i vardera i kommun.

Samarbete kommer också att ske kring den medskapande processen. Målet är att ta fram en ny metod som fokuserar på medskapande processer.

Metoden ska beskriva flernivåsamverkan, strukturförbättringar, hållbarhet och medinflytande. Metoden ska konkret engagera lokalsamhällets aktörer och kommunen som helhet i processen för ett långsiktigt och utvecklat arbetssätt. Förhoppningsvis kan en plattform för landsbygdens frågor formaliseras som förbättrar kommunala lösningar, engagemang och beslut på lång sikt.

Servicepunkten i lanthandeln i Abborrträsk.

Foto: Bertil Degerlund

Foto: Bertil Degerlund

”Förhoppningsvis kan en plattform för landsbygdens frågor forma-liseras som förbättrar kommunala lösningar, engagemang och beslut på lång sikt.”

Hela Sverige ska levas lokala processledare i pilotprojektet medverkar och bistår kommunen under projektåret som en del i bygget av en starkare samverkansmodell med fokus på lokalutveckling och service.

Några av aktiviteterna under projektåret:

- Enkät till föreningar och bybor kring förbättrad samverkan.
- Utveckling av landsbygdssida på kommunens hemsida.

- Många fysiska bygdemöten ute i bygderna.
- Förankring med Landsbygdsrådet.
- Styrgrupp med politiker, tjänsteman, lokala representanter och regional företrädare för landsbygd.
- Konkret samverkan med Sorsele och Arjeplog för modellbygge av två servicepunkter.
- Workshop för kommuner och utvecklingsgrupper.
- Intern kommunal kartläggning av nuläget.
- Slutligt förslag till långsiktig metod.

*Bertil Degerlund
Processledare Service i samverkan i Arvidsjaurs kommun, Norrbottens län*

WORLD CAFÉ-MODELLEN SPREDS TILL GRANNKOMMUNEN.

Norsjö kommun blev så inspirerade av vad som hände i grannkommunen Skellefteå att de också valde att satsa på World Café-modellen i sitt arbete med att skapa en ny framtidsbild för kommunen. 20 procent av befolkningen har på olika sätt varit engagerade i detta.

Service i Samverkan i Skellefteå kommun drog igång i början av 2018 med ett antal World Café-möten med landsbygdsutvecklingsgrupper, både genom att introducera metoden för dem och på ett inkluderande sätt lyssna in vilka behov de har i sina byar.

Nu är man i Skellefteå kommun inne i planeringsfasen för hur en samverkansplattform ska byggas. I detta arbete deltar både politiker, tjänstemän och landsbygdsrepresentanter. Det första mötet med samverkansplattformen kommer att hållas under maj 2019.

Studieresa till Norge

I maj 2018 arrangerade Länsstyrelsen i Västerbotten en studieresa till Norge där representanter från flera kommuner i länet och andra som arbetar med landsbygdsfrågor deltog för att studera Norges politik och hur de aktivt arbetar med World Café-modellen. Studieresan resulterade i ett nära samarbete kring landsbygdsutveckling mellan åtta inlandskommuner i Västerbotten.

Under Norgeresan deltog en representant från Norsjö kommun som blev så inspirerad av satsningen på Service i samverkan-projektet i Skellefteå att de valde att inkludera detta i sitt eget projekt Framtidsprogrammet som nyligen startats.

I september 2018 anställde Norsjö kommun Service i samverkans processledare i Skellefteå på halvtid vilket på ett bra kompletterade hennes halvtidsanställning hos Hela Sverige ska leva för arbetet i Skellefteå.

Stort engagemang

Genom medborgardialoger har Norsjö kommun fått återkoppling och deltagande i skapandet av Framtidsprogrammet som ska ge Norsjöbygden en ny framtidsbild där målet bland annat är att stoppa befolkningsminskningen.

Engagemanget har varit stort hos kommunen, företagen, föreningslivet och allmänheten. 18 möten har hållits runt om i kommunen. 550 av kommunens drygt 4 000 invånare har svarat på en enkät och totalt har 20 procent av befolkningen varit involverade i arbetet.

Detta grundarbete utmynnade i fem visionsförslag för Norsjöbygden vilka lades ut för omröstning på kommunens hemsida. Totalt röstade 315 personer. Vinnare blev "Världens bästa vardag" som också klubbades igenom enhälligt i kommunfullmäktige i februari 2019.

Gruppen som var med på länsstyrelsens studieresa till Norge där de har en helt annan landsbygdspolitik än i Sverige.

För att kunna ha en bra vardag gäller det att det finns arbetstillfällen och i februari inleddes en satsning på rekrytering av medarbetare till alla jobb som är lediga i kommunen. Kampanjen bygger, förutom att locka med ett inspirerande jobb, även på att erbjuda världens bästa vardag med balans mellan arbete och fritid.

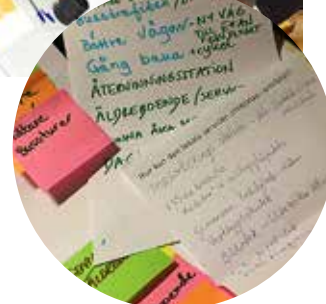
I Norsjö har arbetet med Framtidsprogrammet gått mycket snabbt och man har hunnit långt på kort tid. Även om kommunen inte officiellt tillhör någon av pilotkommunerna i Service i samverkan-projektet har de dragit nytta av modellen och kan förhoppningsvis under 2019 också ha en samverkansplattform på plats.

Martine Westerlund

*Processledare Service i samverkan
i Skellefteå kommun, Västerbotten.*

Byautvecklingsmöte med
World Café i Petikträsk

AVSTÅNDEN EN UTMANING FÖR FUNGERANDE SERVICE.

Storumans kommun är en glesbygdskommun i norra Norrlands inland, med 5 900 invånare och med en befolkningstäthet på 0,8 invånare per kvadratkilometer. Avstånden och långt till service innebär stora utmaningar för en av Sveriges största kommuner till ytan.

I **Storumans kommun** har arbetet med Service i samverkan varit mycket utmanande och positivt. Från starten fanns det inte något större engagemang från byarna när det gäller arbetet med långsiktiga utvecklingsfrågor. Det fanns ingen samlad plattform, som till exempel ett kommunalt bygderåd, inget register över byaföreningar och ingen kontinuerlig kontakt mellan kommunen och landsbygden. Inte heller fanns det någon serviceplan.

Från detta ingenting har situationen utvecklats till att byarna börjat känna hopp och vilja att jobba med utveckling och till att de kommunala företrädarna vill skapa en plattform för samverkan.

Vid träffarna som processledaren haft i byarna har det tydligt framkommit att service innebär så mycket mer än den traditionella beteckningen.

”Det som betyder mest för bygdens utveckling är väl fungerade mötesplatser.”

Det som betyder mest för bygdens utveckling är väl fungerade mötesplatser. Samlingslokaler är grunden till utveckling för

bygden eftersom den står för en gemensam punkt där människor kan träffas.

Numera sker kontinuerliga träffar mellan människor på den kommunala nivån och från bygdens nivå. Både politiker och tjänstemän har en vilja att ta tag i frågan.

En gemensam plattform håller på att ta form. Det handlar då om en strukturerad och organisatorisk arena för utveckling i bygderna, där man diskuterar utvecklingsfrågor. I Storumans samverkansmodell ingår både representanter från byarna och tjänstemän samt politiker. Alla ska sitta kring det ”runda bordet” och tillsammans diskutera utvecklingsfrågor, helst före politiska beslut.

Byarna har en vilja att fortsätta utveckla sin bygd och det arbetas också på bygdeutvecklingsplaner, så från ett nolläge har det hänt en hel del i Storumans under projektiden.

Men de långa avstånden kan också vara en tillgång. Glesbygdsmedicinskt center i Storumans är världsbäst på glesbygdsmedicin och har en bra testbädd på hemmaplan. Storumans ligger nämligen i ett område där cirka 30 procent av befolkningen är över 65 år och där sjukstugorna ska kunna erbjuda all den sjukvård som behövs.

Här har man utvecklat ett världsledande koncept för glest befolkade områden med många äldre. Det finns enorma områden med glesbygd runt om i världen som kan dra nytta av de modeller som utvecklas i Storumans.

Bland annat har Glesbygdsmedicinskt center utvecklat drönare som kan frakta medicin mellan vårdcentraler och utlokaliserade samhällsrum. Sedan 2016 har projektet Innovationskraft för glesbygd öppnat sju samhällsrum runt om i Västerbotten och ett i Norrbotten.

Foto: Monica Falkner

Att ge sig iväg till möten, trots att det är minus 30, är inget som avskräcker Storumanborna.

I samhällsrummet i Slussfors kan man bland annat mäta sitt blodtryck.

I dessa samhällsrum, varav det första etablerades 2013 i Slussfors, ska man kunna erbjuda god och nära vård för invånarna, oavsett var man bor. Här kan man bland annat kolla blodtrycket, mäta blodvärdet och prata med doktorn via videokonferens.

Här har processledaren via Service i samverkan arbetat med att lyfta fram tanken på att samhällsrummen ska innehålla så mycket mer och att fler aktörer kan erbjuda service till invånarna, när redan tekniken finns på plats.

Monica Falkner

Processledare Service i samverkan i Storumans kommun, Västerbotten

Foto: Region Västerbotten

DE SKAPAR EN SERVICEPUNKT I FINNMARKEN.

I Finnmarken i norra Dalarna har man förstått vikten av att se vad var och en kan bidra med och att man dessutom blir starkare tillsammans, i samverkan.
Ett av naven i bygden är Bygdegården i Nornäs.

Finnmarken präglas idag av mycket inflyttning, kreativa människor, möjligheter att leva ett nära liv i vildmarken med möjligheter att åka draghund, skidor, orientera, cykla och fiska. Unga familjer med barn från skilda nationaliteter söker sig hit för att hitta ett annat liv nära naturen. Det finns en mångfald i bygden och en stolthet att tillhöra denna. Bland annat finns flera företagare, som upplever att det är enklare att jobba på distans till Europa än det var att jobba där på plats. Detta tack vare den fiberutbyggnad som skett de senaste åren, där internetuppkopplingarna nu är snabbare än de var i de europeiska storstäderna de tidigare bodde i.

Den lokala servicen tillgodoses bland annat via hemtjänst, barnomsorg och lanthandel som de har i Sörsjön, där Kooperativet Dalen och Handlarn har sina verksamheter. Handlarn drivs av den gamla Konsumföreningen.

Behov av samlingsplats

Många inflyttade gör att behovet av en plats att samlas blir tydligt, där man kan mötas och där också information finns om vad området har att erbjuda med boende, tjänster och produkter.

För ett antal år sen hölls studiecirklar om att utveckla bygden. Där lyftes vikten av att hjälpas åt fram och nu ses det som en framgångsfaktor för att bygden går framåt. Känslan av tillväxt skapar möjlighet för mer inflyttning, nya verksamheter och ny service. Och för nyinflyttade blir det naturligt att använda sig av, engagera sig i och besöka Nornäs bygdegård, som är en viktig beståndsdel för att bygga samhället och samla de

som lever och bor i Finnmarken. Där samlas man runt tvättmaskinen för mattvätt, men även för syföreningar och byafester, Finnmarksdagar som är en del av Älvdalens bygdevecka och för julbord. Tillsammans renoverar man byggnaden efter vad bygden behöver idag, och där finns nu ett nyrenoverat kök redo att ta emot större grupper. Bygdegården utvecklas till att bli bygdens servicepunkt. De har hört att man benämner det så i andra bygder och vill utvecklas dit och vill bygga ett sådant nav. I bygdegården utvecklar de ett samarbete med Kooperativet Dalen för att man tillsammans ska besöka och nyttja bygdegården över kommungränsen.

Knutpunkt för företag

De mindre företagen ser bygdegården som en knutpunkt för att tillgodose sina besökare och även dem själva med den service de inte ensamma kan skapa, men som man tillsammans kan tillgodose i samverkan. Drömmen är att skapa en riktig servicepunkt i bygdegården. Den alltmer växande verksamheten kan ses som ett led i att förverkliga detta. Turismföretag, produktionsföretag och hundspannsentreprenörer använder bygdegården som knutpunkt.

Bygdegården har fått en allt större roll med gruppbokningar av företag som finns i bygden och som vill utveckla sin verksamhet, liksom sin bygd. Den kan nyttjas av bygdens entreprenörer som vill kunna ta emot ännu större grupper för konferenser både för kunskap och rekreation. Det planeras för att köpa in projektorer och filmdukar för att kunna anordna konferenser.

De utökade aktiviteterna kring bygdegården och nya entreprenörer drar till sig nya invånare och ett samhälle som lever och är aktivt med invånare i alla åldrar.

Stark fiberförening

Fiberföreningen är en av de föreningar som drivits av detta. Lokalt har Finnmarken CAD-kompetens, teknikkompetens, ekonomikompetens och organisationskompetens. Närvaron och vetskapen om vilka kompetenser de och även närliggande bygder besitter har gjort att fiberföreningen vill hitta lösningar för att kunna behålla sitt ägande av nätet och de har gått samman med de andra fiberföreningarna i kommunen för att undersöka detta. I samverkan med Hela Sverige ska leva Dalarna har fiberföreningarna i samverkan startat en förstudie för att undersöka om föreningarna tillsammans kan bli ännu starkare och samverka runt sina nät.

Sigrid Larsson

*Lokal Processledare Service i Samverkan,
Älvdalens kommun, Dalarna*

Bygdegården en vinteronsdag. Möten av olika slag hålls i bygdegården som man vill ska fungera som en servicepunkt.

Mycket ideellt arbete ligger bakom renoveringen av bygdegården.

Anders Hård arbetar med renoveringen av Nornäs bygdegård.

Inge Hultman skottar framför Nornäs bygdegård.

Foton: Sigrid Larsson

EN NEDLÄGGNING SOM LEDDE TILL NYTÄNK.

Byborna i Saxdalen hade länge kämpat för att behålla skolan i byn men i december 2015 fattades det ödesdigra beslutet om att lägga ner den. Då gick luften ur dem men pessimismen har nu vänt till entusiasm inför framtiden och skolan har successivt fyllts med andra aktiviteter.

Det som hänt i Saxdalen under de senaste två åren kan närmast betraktas som en framgångssaga. Och mycket kretsar kring den gamla skolbyggnaden som uppfördes 1915 i två våningar med sex klassrum och med ett bibliotek.

Det första som gjordes av byborna, efter att de sista eleverna gått på sommarlov, var att börja smida planer på skapandet av ett nytt bibliotek i lokalerna som de fått låna fritt från Ludvika kommun. Från biblioteket i Ludvika har man lånat böcker och från det stora biblioteket kan låntagarna också beställa böcker. Möblerna kommer från Grängesbergs bibliotek som de inte tog med sig vid flytten till nya lokaler.

I december 2018 var det dags för invigning av biblioteket som drivs helt på ideell basis. I biblioteket finns också skrivare och kopiator så att man kan hjälpa till med utskrifter.

78 aktiviteter

Även de sex klassrummen har börjat användas av föreningarna i bygden. Sedan augusti 2018 och fram till mars 2019 har 78 aktiviteter genomförts i den gamla skolan. Bakom dem står ett flertal föreningar som finns i bygden och en friskvårdskedja vill nu också starta ett gym i lokalerna.

Kommunen har visat intresse för att en gång i månaden besöka Saxdalen så att byborna kan få hjälp med olika frågor. I första skedet handlar det då om samhällsbyggnadskontoret.

Under processen med att sparka igång verksamheten i den gamla skolan fick byborna på olika sätt stöd från projektet Service i samverkan och från landsbygdsutvecklaren vid Ludvika kommun.

För närvarande håller byborna på med en LEA – Lokalekonomisk analys – ett verktyg som visar på vad medvetna val av den lokala befolkningen kan göra för att skapa sysselsättning och lokal hållbar tillväxt ur ett ekonomiskt och miljömässigt perspektiv. Här har de fått hjälp av Coompanion och kommunen står för kostnaden för analysen.

En viktig fråga här är hur man ska få loss hus till alla som vill flytta till bygden. I Saxdalen bor cirka 800 personer och hälften av de hus som finns i byn är sommarstugor. Annat som analysen behandlar är hur turismen ska kunna utvecklas i bygden. Det rör sig då bland annat om caféer, vandringsleder och uthyrning av rum till turister.

Pablo Ravanal

Processledare i Ludvika kommun, Dalarna

Den nedlagda skolan har blivit en levande samlingsplats i Saxdalen.

INSPIRERADES AV ARBETET I ANDRA KOMMUNER.

För arbetsgruppen som är engagerade i projektet Service i samverkan i Flens kommun togs viktiga steg på vägen mot en samverkansplattform under en konferens i slutet av november 2018 när samtliga kommuner i landet som är med i projektet träffades.

Under två dagar bjöd Hela Sverige ska leva och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, in politiker, ansvariga tjänstepersoner och representanter från lokala utvecklingsgrupper i projektet från alla medverkande kommuner i projektet till en gemensam träff.

För arbetsgruppen i Flen innebar det en mycket god möjlighet att koncentrerat jobba med konkret visions- och strategiarbete för ortsutveckling och samverkan under systematiserade och inspirerande former.

Gruppen är, förutom processledaren representerad av en ansvarig kommunaltjänsteman, en politiker samt en person från en lokal utvecklingsgrupp. Att tillsammans kunna konstatera att på lång sikt har vi samma förhoppningar och önskemål för bygdens framtid var en upplyftande och positiv upplevelse. Alla har en enad målbild om en framtida välmående kommun med positiv utveckling i hela kommunen. Men hur når man dit?

Skapade målbilder

I det konkreta arbetet som följde listade arbetsgruppen de omåden där man såg samarbetsmöjligheter, vilka behov av service som gynnas av samarbete samt skapade målbilder över önskade framtida servicesituationer.

Nästa steg var att tänka igenom vilka målgrupper som kunde involveras i arbetet samt vilka tänkbara samarbetspartners gruppen såg. Alla önskade konkreta resultat ställdes samman och även immateriella effekter och resultat tecknades ned.

För att gå från nuläget till önskat läge sammanställdes konkreta insatser, aktiviteter och metoder. Dessa stärktes upp med tidsplan, ansvariga personer/organisationer, arbetsområden och en plan för förankringsarbetet.

Processens utmaningar gav goda tips på vad de närmaste stegen behöver vara för att få igång en aktiv och långsiktigt hållbar process.

Stärker bygdenätverket

Konkret har detta arbete till dagens datum bland annat inneburit att bygdenätverket från orterna kring Flen håller på att stärkas upp, både i sitt arbetssätt och i sitt mandat. Nätverket har en central betydelse för möjligheten till ökad dialog mellan in-vånarna och kommunen samt för att bidra med lokal kännedom för bästa prioritering av kommande utvecklingsarbete.

Ytterligare ett arbete har satts igång som resultat av utvecklingsarbetet. Det handlar om att skapa underlag för lokala utvecklingsplaner för varje ort. Målet är att alla orters utvecklingsgrupper ska vara en aktiv del i hela kommunens service- och utvecklingsplan.

Förhoppningen är att dessa arbeten ska innebära en positiv utveckling för hela kommunen och samtidigt stärka vi-känslan inom kommunen.

Åke Sandklef

*Processledare i Vingåkers och Flens kommun,
Södermanlands län*

Foto: Anna-Carin Berglund

EN HISTORISK DAG I VINGÅKER.

Den 5 december 2018 blev en historisk dag i Vingåker då det lokala utvecklingsforumet samlades för första gången för att diskutera de lokala bygdernas utveckling i kommunen och den framtida samordningen av orternas utveckling.

Den 30 november 2017 antog kommunfullmäktige i Vingåker en femårig strategi för utvecklingen i Vingåkersbygden 2018–2023. Strategin syftar till att skapa ett långsiktigt arbetssätt för landsbygdsutveckling. En del i det arbetssättet är att varje ort ska ta fram en lokal utvecklingsplan, samt att ett lokalt utvecklingsforum ska bildas med syfte att utifrån de lokala utvecklingsplanerna skapa den kommunala utvecklings- och serviceplanen. Lokalt utvecklingsforum ska bestå av tjänstemän från kommunen samt representanter från kransorterna och arbetsgruppen för areella näringar.

Utvecklingsgrupperna har under 2018 arbetat igenom sina egna lokala utvecklingsplaner, LUP, med rubriker som: framtidsvision, så här vill vi utveckla vår bygd, bygdeprofil, mål och strategier för bygden, samt prioriterade utvecklingsområden med handlingsplan.

Både projektet Service i samverkan och Leader Sörmland har på olika sätt stöttat de lokala grupperna och haft kontinuerlig dialog med Vingåkers kommun för att underlätta processen. Allt från att få igång arbetsgrupper till att hjälpa till med revideringen av tidigare arbeten.

Knyter samman grupperna

Varje ort var den 5 december 2018 representerade i utvecklingsforumet av två representanter och kommunen representerades av kommunstyrelsens ordförande, kommunchefen, näringslivschefen samt landsbygdsutvecklaren. Dessutom var de gröna näringarna representerade. Vid detta första tillfälle var även Service i samverkan och Leader Sörmland inbjudna.

Tanken är att bygderna väljer vilka som ska representera dem inför varje lokalt utvecklingsforumsmöte för att på så sätt kunna plocka in de personer som är mest insatta i de frågor som mötet ska ta upp. Om till exempel boende är det främsta aktuella ämnet kanske bygdens boendekommitté är representerade för att nästa gång då bussförbindelser står på agendan vara ersatt med den som bäst representerar i ämnet kommunikationer.

Att mötas på forumet ger även en möjlighet till att knyta samman grupperna i sakfrågor och att kunna ta hjälp av varandra i utvecklingsfrågorna. Det ger också en möjlighet för kommunen att agera när det gäller enklare ärenden eller missförstånd.

Förhoppningen är att forumet ska kunna enas om vilka prioriteringar som bör göras i hela Vingåkersbygden och på det sättet vara rådgivande för kommunens beslut.

Även utveckling av forumet till att även inkludera en bygdepeng diskuteras och möjligheterna till att fokusgrupper skapas mellan orterna för ökat utbyte i aktuella behov till exempel angående bostadsbyggande och trygghetsboende.

Löser snabbt enkla behov

Första träffen resulterade bland annat i förslag om att de olika idrottslokalerna som finns utspridda i kommunen behöver ha en ansvarig på kommunen och att underhåll i möjligaste mån bör läggas ut på de lokala grupperna.

Kommunchefen och kommunstyrelsens ordförande fick också på sittande möte med sig förslag om att landsbygdsutvecklaren bör sitta med i ledningsgruppen för att öka forumets

Kommunstyrelsens ordförande i Vingåker Anneli Bengtsson (S), längst till höger och kommunens landsbygdsutvecklare och bredbandssamordnare Regina Westas Stedt tar emot utmärkelsen av Hela Sverige ska leva ordföranden Åse Classon och Staffan Nilsson.

Foto: Linn Hjort

legitimitet och stärka de lokala gruppernas mandat.

Redan vid första mötet uppskattades möjligheten att vid dessa direkta möten snabbt lösa enklare behov och samtidigt arbeta med frågeställningar som är mer komplexa och som kräver mer tid.

Nästa steg är nu att formalisera arbetssättet och skapa kontinuitet i samverkan mellan grupperna och Vingåkers kommun för att få en stabil grund oavsett hur styret ser ut i kommunen eller vilka tjänstemän som är tillsatta för uppdraget. Det är också viktigt, inte minst för att hålla engagemanget uppe i de lokala grupperna, att det man kommer fram till på mötena får genomslag och ger en bättre utveckling.

Allt arbete är inte färdigt men Vingåkers kommun är på god väg att ena och knyta samman hela Vingåkersbygden.

Åke Sandklef

*Processledare i Vingåkers och Flens kommun,
Södermanlands län*

Riksorganisationen Hela Sverige ska Leva utsåg på sitt höstmöte Vingåkers kommun till Årets kommun 2018. Motiveringen:

"Vingåkers kommun har ett formaliserat samarbete med landsbygdens representanter genom ett lokalt utvecklingsforum och har byggt sitt varumärke på att vara en stolt landsbygdskommun. Infrastruktur, service och bredband ska stärkas i alla byar och ungas engagemang tas tillvara i kommunens utvecklingsarbete. Sammantaget är Vingåkers kommun en förebild för hur en kommuns landsbygder kan stärkas och utvecklas!"

VAD ÄR SERVICE – OCH VEM BESTÄMMER DET?

Det ser ljust ut för landsbygden och för mindre tätorter i Norrköpings kommun. Här vill människor och framför allt barnfamiljer bo, befolkningen ökar, nästan en tredjedel* har valt att leva utanför centralorten och hela 17 procent är egenföretagare på landsbygden.

Ett år har gått av projektet Service i samverkan och det har blivit många möten, samtal och diskussioner om service och demokrati. Det visar sig att människor på landsbygden i Norrköpings kommun är rätt nöjda. De uppskattar naturen och sin omgivning, de lyfter ofta fram en stark gemenskap och de har anpassat sitt liv och sin vardag efter den servicenivå och de förutsättningar som finns i respektive bygd.

Visst finns det problem, med byar som inte ens har en lokal för att mötas, bygder som inte har dagligvaror under vinterhalvåret och områden som ligger så långt från centralorten att de känner sig bortglömda, som vill nyttja service och samarbeten i en grannkommun eller i ett annat län.

Men i stora drag är det glada människor som processledaren mött, som har frysboxar i uthusen och samordnar skjutsar, som startat friskola eller har ett byalag som driver verksamhet liknande en halv turistbyrå. Det här är invånare som är digitala och har mycket att vinna på just digitalisering, människor som är vana att driva egna projekt och som inte står handfallna när det stormar. Byalag som har långa listor med behov, kommande utvecklingsprojekt och aktiviteter. Och alla dessa konstruktiva samtal har förmedlat några oväntade prioriterade frågor - eller kanske snarare servicebehov.

Att kunna bo kvar i sin hembygd

Den fråga, det behov och den rädsla som hamnar i topp på nästan alla möten är bostäder. Framför allt

är det möjligheten att hyra en bostad som efterfrågas och i andra hand att åtminstone kunna byta sig till ett enklare, mindre och mer tillgängligt boende.

Vi separerar även på landsbygden. Kanske kan inte en ensamstående förälder köpa ett eget hus, om det ens finns ett till salu. Chansen att båda föräldrarna har den möjligheten efter en separation är rätt liten och finns det barn som ska bo varannan vecka och ta sig till skolan från två olika håll så är risken stor att hela familjen tvingas bort från sin hembygd.

Ungdomarna kan ofta inte flytta hemifrån på sin egen ort utan tvingas till närmaste stad. Kanske har de ännu ingen inkomst eller så vet de inte var de vill bo i framtiden och behöver kunna hyra sin bostad. Kanske finns det inga möjligheter till den kontantinsats som krävs för att köpa en stuga och landsbygden förlorar dessa invånare även när de själva hellre bott kvar.

När människor blir äldre vill många slippa underhåll av hus och skötsel av trädgård. De klarar kanske inte trappor och behöver en tillgänglighetsanpassad bostad. Valet står ofta mellan att tvingas lämna sin hembygd eller att med näbbar och klor hålla sig kvar i sitt hus, som i sin tur då inte blir ledigt för den barnfamilj som söker en naturnära tillvaro på landet.

I de flesta diskussioner om en stads utveckling är man överens om att en förutsättning för tillväxt är rörlighet på bostadsmarknaden, och att det förutsätter ett varierat utbud av bostäder och upplåtelseformer. Precis samma principer gäller

förstås på landsbygden och i mindre tätorter. Och lyssnar vi på människors drömmar, deras önskemål, behov och tyvärr även deras rädslor så borde det inte vara svårt att ta beslut om var åtminstone en viss del av alla nya bostäder bör uppföras.

Digitala lösningar

Samhället ändras i snabb takt, ibland är det svårt att hänga med och att tänka nytt. På landsbygden har man ofta förlorat en del av den mer traditionella service som funnits tidigare, men de allra flesta har den ändå inom ett rimligt avstånd och kanske dessutom på väg till och från skola eller arbete.

Många har försökt att sätta ord på vad de egentligen behöver mest i sin vardag, för att få sitt liv på landsbygden att fungera eller för att det ska bli lättare att driva företag här. När då behoven kring dagligvaror, drivmedel, post och bank är relativt tillfredsställda så dyker helt andra diskussioner upp.

Man kommer ofta in på demokratifrågan även när det pratas om service. För bristen på information och ibland också brist på bra dialog visar sig vara ett problem och en källa till missförstånd, missnöje och konflikter. Plötsligt är behovet av service ett behov av information och dialog och då blir förstås lösningarna något helt annat än en lanthandel eller en servicepunkt.

Lösningen kan plötsligt vara ett rätt enkelt digitalt verktyg i varje hem, i varje telefon. Ett ärendehanteringssystem som låter byalag följa aktuella frågor för området, en automatiserad information så snart kommunen behandlar ett ämne som rör en specifik bygd eller ett bokningssystem som löser praktiska problem för byalaget, kommunen, ungdomsgänget, matproducenten och den som bara vill låna bastun nere vid sjön.

Kan det offentliga se bortom den förväntade definitionen av "service" och tänka nytt så skulle kanske nya typer av servicelösningar få mer utrymme. Vinsterna med service av typen bostäder och digitala verktyg kan vara att människor trivs bättre i kommunen, att bostadsbristen minskar i staden eller att befintliga

Människor på landsbygden i Norrköpings kommun uppskattar naturen och sin omgivning, som här Vikbolandet mot Kvarsebo.

lokaler på landsbygden kan nyttjas framför nybyggnation, att arbetsbördan minskar för tjänstepersoner, att ärenden effektiviseras och konflikter ersätts med relationer och förståelse för samhällssystemet och dess processer.

Förhoppningsvis kan medborgarna själva definiera vad de behöver och vad en avgörande service-lösning kan vara år 2019. Och att det accepteras och välkomnas att det år 2020 återigen kan vara något helt annat.

Pia Liedholm

*Processledare Service i samverkan,
Norrköpings kommun, Östergötlands län*

*Läs gärna "Uppföljning av landsbygdsutveckling" utgiven av Norrköpings kommun i mars 2018. Här finns aktuell information och statistik som rör landsbygd och mindre tätorter i kommunen.

SAMVERKAN SOM LÖNAR SIG.

I Motala kommun finns ett behov av att finna och utveckla metoder för samverkan mellan boende samt företagare på landsbygden och kommunens tjänstemän samt politiker. Här följer tre exempel på bra samverkansmetoder som under projektiden används i Motala kommun.

1. Landsbygdssdialoger

Tillsammans med Motala kommuns utvecklingsstrateg Anders Bengtson har processledaren för Service i samverkan under våren 2018 träffat några av kommunens lokala utvecklingsgrupper på landsbygden och under hösten har processledaren träffat cirka 200 företrädare för landsbygden på möten om service och samverkan.

Vid samtliga träffar har problem gällande bristen på kollektivtrafik samt bristen på flexibilitet i användandet av de fordon som trafikerar landsbygden, framkommit. För att ta ett gemensamt grepp om dessa frågor bjöd utvecklingsstrategen och processledaren in till en träff för att samla alla berörda grupper.

Målet med träffen var att göra en sammanställning över situationen som råder och komma fram till en plan för hur det ska jobbas vidare med problemet i Motala kommun.

På träffen deltog företrädare för elva lokala utvecklingsgrupper, fem politiker och två tjänstemän i Motala kommun samt vd, trafikchef och linjetrafikchef från Östgötatrafiken.

Denna form av landsbygdssdialoger är en mycket bra metod för fortsatta dialoger mellan företrädare för landsbygden och företrädare för kommunen. Vid behov kan externa representanter inom olika aktuella områden bjudas in.

Efter nyår finns en politiskt tillsatt "Arbetsgrupp för landsbygdsutveckling i Motala kommun" som utvecklingsstrategen har regelbundna träffar med för att informera och diskutera. Under vintern och våren 2019 deltar dessa samt utvecklingsstrategen på de återträffar som processledaren arrangerar med företrädare på landsbygden för att lyssna och diskutera kring frågor som uppkom under höstens träffar.

Möte om kollektivtrafiken i Motala.

2. Digital delaktighet

Under höstens möten med de lokala utvecklingsgrupperna har processledaren informerat om projektet "Digidel" i Motala kommun. Syftet med "Digidel" är att öka den digitala delaktigheten hos boende i kommunen. Detta har nu lett till att en grupp genomfört ett projekt för att utbilda sex Facebookadministratörer. Dessa har tillsammans skapat en Facebooksida där de kan dela nyheter med allmänheten. De har även lärt sig hur man skapar evenemang, hur man delar, gillar och sprider sidan till andra. De har också skapat en egen grupp där de kan diskutera med varandra. Även andra grupper är på väg att skapa egna projekt inom "Digidel".

Syftet med detta arbetssätt är att underlätta för de som ställer frågor samt att kommunföreträdarna ska ha en beredskap och en vilja att stötta före, under och efter det som ska genomföras. Om det finns faktorer som omöjliggör det planerade för-medlas det så att mottagaren har förståelse för kommunens ställningstagande.

Detta har visat sig vara ett mycket bra sätt att få svar på frågor som rör flera förvaltningar istället för att sökanden själv ska behöva ta kontakt med ett flertal avdelningar i kommunen.

*Ewa Carlgren Nilsson
Processledare i Motala kommun,
Östergötlands län.*

3. Rivstart Motala

I Motala kommun arbetar Anders Bengtson med "Rivstart Motala" för att på bästa sätt ta hand om frågor, framförallt från företagare men även från boende, som berör flera förvaltningar i kommunen.

Rivstartsmöte.

NEDSLAG PÅ ETT WORLD CAFÉ.

Foto: Stefan Höglin

Under projektet Service i samverkan genomförs hundratals träffar runt om i Sverige där man använder World Café-metoden. Så här gick det till i Hamneda.

I Hamneda lade man ner sockenrådet för några år sedan eftersom det var svårt att få ledamöter till styrelsen och Hembygdsföreningen fick ta över rollen.

Processledaren för Service i samverkan träffade först representanter från styrelsen för olika föreningar i Hamneda i Hembergs lanthandel som hembygdsföreningen äger.

På detta planeringsmöte bestämdes datum för en större träff där man skulle genomföra ett World Café. Detta skulle ske den 20 november 2018 i Hamneda sockenstuga, som ägs av Hamneda Ungas Förening sockenstuga, HUFS. Margareta Oest Skoog, ordförande för HUFS, som var med på planeringsmötet berättade att man här vill skapa ett allaktivitetshus för alla åldrar.

I inbjudan till mötet stod inga föreningar som inbjudare så att alla invånare skulle känna sig välkomna. Inbjudan lades ut på kommunens hemsida och fanns med i veckobladet som delas ut gratis till alla invånare.

Så får processledaren ett upprört samtal från Margareta som meddelar att sockenstugan blivit dubbelbokad av hennes make som är sammankallande i fiberföreningen! IP Only skulle då informera om bredbandsutbyggnaden som Länsstyrelsen precis beslutat om bidrag till. När han berättade detta för sin fru gick det hett till hos familjen Oest Skoog.

”Men, det har jag ju sagt att då kommer Siv och Service i samverkan. Du har då aldrig lyssnat på mig under vårt 45-åriga äktenskap! sa Margareta till sin man.

Det löste sig trots allt på bästa sätt eftersom Hamneda församlingshem mittemot var ledigt. Fibermötet började redan klockan 17.00 och deltagarna där kunde sedan också vara med på mötet kring Service i samverkan och fick även smaka på den goda soppan och det stenugnsbakade brödet som serverades i sockenstugan. Dessutom kunde IP Onlys representant informera om fibersatsningen för de 30 deltagarna som kommit till Service i samverkans möte.

Deltagarna fick också se en utställning om HUFS verksamhet som visades på övervåningen i sockenstugan. När sockenstugan användes som skola nyttjades övervåningen som lägenhet för lärarinnan och läraren.

Efter en introduktion om projektet genomfördes ett World Café, där deltagarna vid varje bord utsåg någon att skriva ner svaren på frågorna på ett papper. Man tog en fråga i taget.

Så här stod det på lapparna:

1. Vilken service har vi idag?

Postbilen 5 dagar i veckan
Sopbilen kommer
Skolan, restaurang/rökeri
Gårdsbutik, kyrkan
Bussförbindelse servicebuss (ring taxi)
Närtrafik
Arbetsstillfälle Woodcon
Elinge Älgpark
Internationell yogaskola
Bokbussen

2. Vilka behov har vi av service?

A. Vad behöver just du för att bo och leva här?

Drivmedelsmack
Egen bil
Bättre boende för äldre
Tränings- och aktivitetsmöjligheter, till exempel utegym
Busstmöjligheter för arbetare (även under skollov)
Infrastruktur = fiber
Distriktssköterska någon gång i veckan
Skolsköterska + lokal
Fiber
Affär
Servicebutik
Bra vägar
Skola
Post
Kommunikationer
Välskötta grönområden
Lokaler till bowlinghall
Brunn till fotbollsplanen att bevattna

B. För att driva företag här?

Fiber
Arbetskraft
Kollektivtrafik
Lokaler
Förberedda tomter
Ej lönsamt med jordbruk
Svårt att låna pengar för start av företag på landsbygden
Hamneda ligger för långt ut från stan

C. Vad behöver besökare?

Tillgång till naturen
Odling av grönsaker
Information om allemansrätten
Affär
Parkering med sanitära möjligheter
Skyltning
Cykelväg
Övernattningsmöjligheter
B & B, matställe
Utveckla turistmål: Underhåll av Gästgivargården, ägare Ljungby kommun
Rastplats med handikapptoilet, vid kyrkoruinen
Vårdcentral

3. Vad har ni gjort innan?

+ Vad blev bra?

Vi spelade revy
Tipsrunda
"Vi bor ju kvar"

Byggnation på Gisslagårdsvägen
Farthinder
Fiberutbyggnaden
Rastplats

- Vad rann ut i sanden?

Gångväg från kyrkan till Hamnedarondellen

4. Vad behövs för att få en attraktiv bygd och få hit nyinflyttade?

Iordningsställa gamla tråkiga hus
Att man får bygga nya bostäder
Hus/ lägenheter – få igång omflyttning
Äldrebostäder
Fungerande hemtjänst
Byggbara tomter
Finansiering för byggande på landsbygden
Affär
En väl fungerade skola och barnomsorg
Kommunikationer, närtrafik
Fritidsaktiviteter

5. Vad betyder fibern för bygden?

Möjlighet att bo kvar längre i hemmet
Fastighetspriserna stiger
Småföretag får lättare att etablera sig
Ökade kommunikationsmöjligheter
Lättare hjälp med till exempel sjukvård
Att befolkningen bor kvar
Ett krav att det finns wifi, sociala medier där man får mycket information
Hälsomottagning/ hälsorum/ samhällsrum i sockenstugan där det samtidigt kunde drivas ett café.
Studiecirklar för äldre behövs om IT
Med wifi i sockenstugan kan det bli en samlingsplats för tonåringar
Lätt att kommunicera
Jobba från hemmet
Bättre service

Mellan varje fråga gjorde processledaren ett litet nedslag vid något bord för att få glimtar av vad som diskuterats. Efter mötet skrev hon ihop skörden och skickade ut till alla deltagarna och sorterade svaren efter teman och erbjöd en uppföljande träff med politiker och tjänstemän som är berörda av förslagen.

En ny översiktsplan för Ljungby kommun håller nu på att tas fram och skördarna från alla träffarna kommuniceras med den gruppen.

Siv Lindén

Processledare Service i samverkan, Älmhult och Ljungby kommun, Kronobergs län

UTVECKLING MED HANDELSBODEN SOM NAV.

Mette Adolfsson, ordförande i Härlunda intresseförening var den första som kontaktade processledaren när det var klart med projektet Service i samverkan.
”Som jag har längtat efter detta - vi har många planer och vill träffa dig”, sa hon.

Häradsbäck ligger i Härlunda församling cirka 25 kilometer från centralorten Älmhult och här bor 450 personer. Liksom på många andra småorter, har service och tjänster försvunnit under en lång rad år.

Kollektivtrafik till Häradsbäck är, förutom skolbussen, obefintlig och äldreboendet Härlundagården har lagts ner av kommunen och sålts till ett fastighetsbolag. Skolan lades ner för sex år sedan och ska nu rivas. Endast förskoleverksamheten kommer att finnas kvar.

Butiken gick i konkurs 2002 och det såg då väldigt mörkt ut även för den kommersiella servicen i Härlunda. Men Härlunda Intresseförening beslutade sig för att köpa butiken och driver den sedan dess som ett aktiebolag, ägt av bygden genom föreningen. För att kunna bo, leva och verka på landsbygden behövs service men det är svårt att få lönsamhet i en lanthandel i konkurrens med stormarknader i större orter.

Fanns redan idéer

Efter en träff som processledaren för Service i samverkan hade med företrädare för intresseföreningen bestämdes att man inte skulle ha någon större träff med World Café för att samla in skörd på olika förslag eftersom förslagen redan fanns.

Mette Adolfsson hade gått en utbildning på Linnéuniversitet tillsammans med Gunnar Petersson som tidigare startat Flyinge Bygdebolag och kunde inspirera flera bygder under utbildningen till att starta Lokala Utvecklingsbolag AB.

Härlundabygden stod också i startgroparna för att bilda ett lokalt utvecklingsbolag med syfte att stärka utvecklingen i bygden. En ekonomisk förening hade redan bildats för några år sedan och tagit över lanthandeln.

Härlundabygden AB (svb) bildades i augusti 2018 och är ett bygdebolag som alla ideella föreningar i Härlunda är delägare i och där föreningarna gemensamt har formulerat mål och visioner för bygden.

Tillsammans med Mette Adolfsson åkte processledaren för Service i samverkan runt i samhället och fick ta del av vad intresseföreningen hade för planer, och vad man försökt med men inte lyckats med, till exempel äldreboendestäder.

Det fanns många intressanta idéer att utveckla och samverkan med kommunen var redan inledd. Att koordinera och samordna skulle kräva insatser, så nästa gång processledaren träffade Mette hade hon med sig utlysningen från Tillväxtverket om service i gles- och landsbygder. ”Pilotprojekt för utveckling av lokala servicelösningar”.

En större ansökan

Tillsammans började man skissa på en större ansökan med medfinansiering från kommunen, eftersom det alltid krävs 25 procent offentlig medfinansiering när en ideell organisation är den som söker stöd.

Flera kontakter med Regionen och Länsstyrelsen togs också. Presentation av projektplanerna gjordes på Regionen vid två tillfällen.

För att utveckla och säkra verksamheten i Handelsboden har man gjort en tillbyggnad på 100 kvadratmeter som stod klar i september 2018. Den innehåller café med fullt utrustat kök, bibliotek, offentlig toalett och ska fungera som en mötesplats för bygdens folk, föreningar, närliggande orter, turister och för alla som kör förbi på väg 120. Det finns en stor potential i verksamheten och det gäller att utveckla verksamheten och marknadsföra den utanför Härlunda för att få lönsamhet i både butik och kafé.

Inom en radie på 25 kilometer finns en möjlig kundkrets på 40 000-50 000 personer och det gäller också att få passerande på den tungt trafikerade väg 120 att stanna upp och upptäcka Handelsboden som tillsammans med kaféet är navet i bygden varifrån all utveckling utgår.

Handelsboden i Härlunda
Mette Adolfsson.

Nyskapande servicelösning i samverkan

I ansökan till Tillväxtverket, som lämnades in av Härlandabygden AB (svb), togs upp att det behövs aktiviteter och besöksmål för att locka besökare och att dessa ska utvecklas. Det är tack vare att bolaget är ett svb, vilket innebär att det har en vinstutdelningsbegränsning, som det var möjligt för ett aktiebolag att söka. Därför är denna ansökan och beslut ett prejudikat som öppnar upp för andra bygdebolag att göra liknande ansökningar.

Mål med ansökan:

- Förstärka den kommersiella servicen med många nya besökare genom att skapa aktiviteter.
- Näringslivet stärks genom god service och många besökare.
- Barn, ungdomar, medelålders och äldre får möjligheter till en rik fritid.
- En mötesplats och möjlighet för nysvenskar att etablera sig i lokalsamhället.
- Många kringverksamheter skapar nya arbetstillfällen.
- Säkra fortlevnaden av Handelsboden.

Flera investeringar ingick i planerna:

- Investera i en bil som kan hämta kunder som inte själva kan ta sig till butiken – hemkörning finns men det kunde vara kul för dem att se vad som finns i butiken och träffa folk i kaféet.
- Kunna leverera medicin, paket och systemvaror direkt hem.
- Serva kunder med banktjänster genom en mobil kortterminal i samband med hemkörning av varor.
- Bygga upp en digital beställningssida där kunder kan lägga in beställning på varor från butik/kafé och få det hemkört till dörren.
- Investeringar i toalett och tvätt.

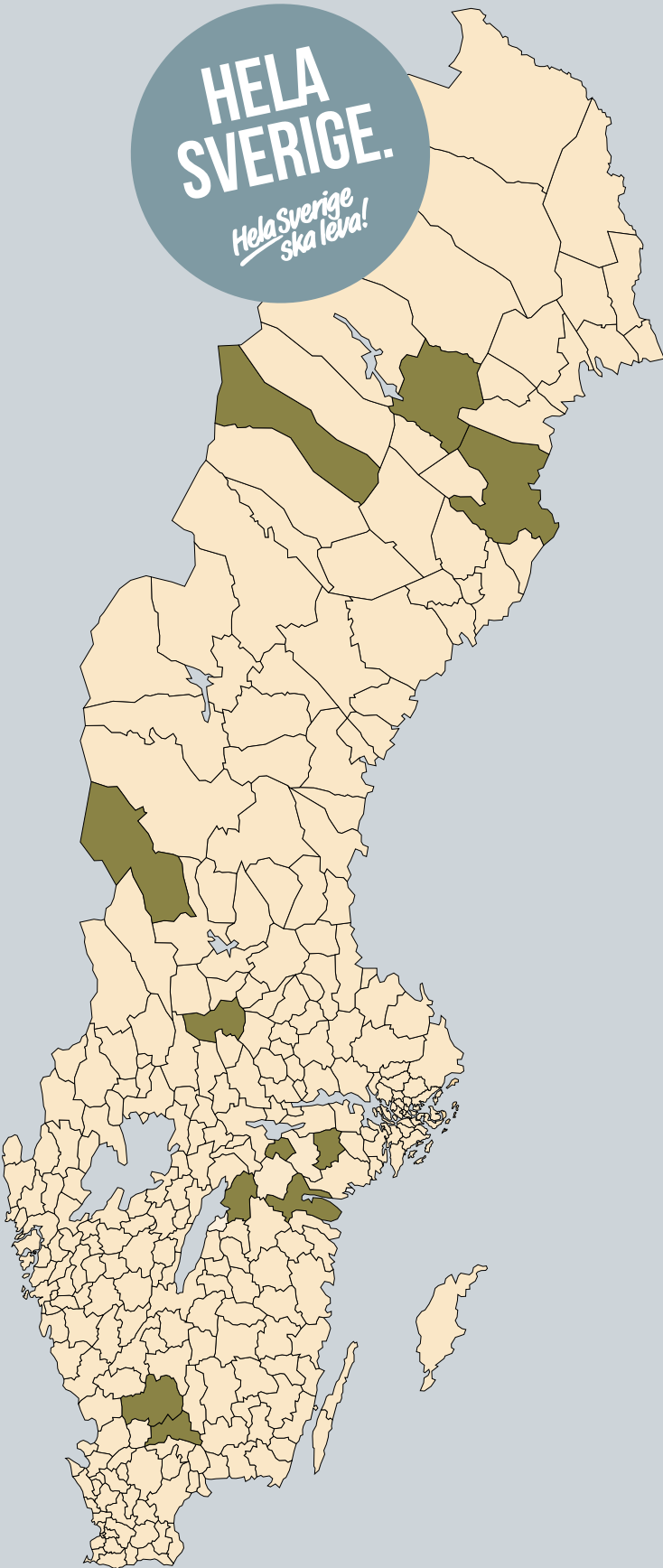
Efter inlämningen av ansökan skedde en intensiv dialog med Tillväxtverket. Medfinansieringen från Älmhults kommun blev klar och en förstudie och en handlingsplan för utveckling av mötesplats Häradsbäck kunde genomföras.

Spridning av arbetet och resultatet ska ske genom seminarier och med en film som dokumenterar processen. Det innebär att Mette Adolfsson kan göra en paus i sitt arbete som lärare och under nio månader satsa helhjärtat på utvecklingen i Häradsbäck.

Siv Lindén

Processledare Service i samverkan

Älmhults och Ljungby kommun, Kronobergs län

**HELA
SVERIGE.**

*Hela Sverige
ska leva!*

PROJEKTKOORDINATOR

Claes Becklin 070-565 84 10
claes.becklin@helasverige.se

PROJEKTEKONOM

Tina Nygårds 010-489 13 51
tina.nygards@helasverige.se

LOKALA PROCESSLEDARE

Norrbotten, Arvidsjaurs kommun:
Bertil Degerlund, 070-696 29 52
bertil.degerlund@helasverige.se

Västerbotten, Skellefteå kommun:
Martine Westerlund, 076-763 34 54
martine.westerlund@helasverige.se

Västerbotten, Storumans kommun:
Monica Falkner, 070-699 52 27
monica.falkner@helasverige.se

Dalarna, Älvdalens kommun:
Sigrid Larsson, 070-249 05 86
sigrid.larsson@helasverige.se

Dalarna, Ludvika kommun:
Pablo Ravanal, 070-782 90 15
pablo.ravanal@helasverige.se

Sörmland, Flens kommun och
Vingåkers kommun:
Åke Peterson Sandklef, 070-595 80 40
ake.sandklef@helasverige.se

Östergötland, Norrköpings kommun:
Pia Liedholm, 073-664 57 64
pia.liedholm@helasverige.se

Östergötland, Motala kommun:
Ewa Carlgren Nilsson, 070-270 03 60
ewa.carlgren@helasverige.se

Kronobergs län, Ljungby kommun och
Älmhults kommun:
Siv Lindén, 070-278 26 29
siv.linden@helasverige.se

Prenumeration av nyhetsbrev:
claes.becklin@helasverige.se

www.helasverige.se

Hela Sverige ska leva. Stortorget 7, 111 29 Stockholm. Telefon: 010-489 13 50. E-post: info@helasverige.se